

Loca'da Göbeklitepe konuşuldu

Urfa'da yer alan ve bilinen en eski anıtsal tapınak olan Göbeklitepe, **Yapı Kredi Kültür Sanat**'ın mart ayı etkinlikleri kapsamında "Anadolu'da Yerleşikliğin Kökeni-Son Avcılar ve Göbeklitepe" başlıklı konferansta ele alındı. Taksim'deki **Yapı Kredi Kültür Sanat**'ın Loca'sında gerçekleştirilen konferansta, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Tarih Öncesi Arkeolojisi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Necmi Karul, konuşmacı olarak yer aldı.

Karul, slayt eşliğinde yaptığı konuşmada, neolitik dönemde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki ilk yerleşim yerlerinin özelliklerine ve Göbeklitepe'ye ilişkin bilgiler verdi. Göbeklitepe, Nevali Çori ve Karahantepe'yi kamusal yapılar olarak adlandıran Karul, Göbeklitepe'de keşfedilen tasvirlere dair, "Göbeklitepe'deki tasvirlerin çoğu hayvanlardan oluşuyor ve o dönemde yaşayanların çevrelerinde gözlemledikleri hayvanları resmettiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz. Kaldı ki bu tasvir edilen hayvanların tamamına da arkeolojik bulgular arasında karşılıyoruz. Bunlar çoğunlukla yılanlar, tilki, yaban domuzu, turnalar, akbalar, eşekler, leopar, ceylan, örümcek ve akreplerdir. Karşılaştığımız betimlemelere baktığımızda ise özellikle heykellerde, koruyucu rollere sahip olduğu belirtilen saldırma pozisyonunda hayvanlar yer alıyor. Ayrıca karşılaşılan bütün hayvan figürlerinin erkek olduğunu görüyoruz. Yani cinsiyet ayırt ediliyor. Göbeklitepe'de şu ana kadar dişi bir hayvan figürü ile de karşılaşmadı." şeklinde konuştu.

TURNA VE BOĞA ÖNEMLİ FIGÜRLERDEN

Karul, Göbeklitepe'de ayrıca turna ve boğanın da betimlendiğine işaret ederek, şöyle devam etti: "Boğa, Anadolu'nun önemli figürlerinden birisidir. Göbeklitepe'de yabancı, ürkütücü olarak tasvir edilen boğa, bugün kurban etmek, boğa güreşleri yapmak gibi birtakım ritüellerin belki de köklerinin devamı olabilir. Yani Anadolu'da ilk akla gelen hayvanlardan bir tanesinin boğa olduğunu ve

kökünün Göbeklitepe'ye kadar uzanacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bir diğer sıkça karşımıza çıkan hayvanlar, yılan ve tilkidir.

Hepsinin tek başına bir anlamı olduğu düşündüğümüz gibi, bir araya getirildiğinde de bütün mitolojik hikayenin altını doldurduklarını hesaba katarak güçlü hikayeleri barındıran taşlar diyebiliriz. Resmedilen bir diğer hayvan da turnalardır. Turnalar, boğa örneğinde olduğu gibi bugün Alevi inancında halen yaşamaya devam eden ya da Japon tiyatrosunun ya da Mısır'daki Hermes Kültü'ndeki Tuna Nehri'ni düşündüğümüzde hem dünyaya mal olmuş hem de Anadolu coğrafyasında kadim ve bugün de devam eden figürlerden biridir ve Göbeklitepe'de de ayrı bir yere konulabilir."

EVÇİLLEŞTİRMENİN İLK ÖRNEKLERİ

Yabancı hayvanları evcilleştirmenin ilk örneklerinin Anadolu'da gerçekleştirildiğinin altını çizen Karul, Neolitik dönemde insanların tarımla beraber tarihte ilk kez depolama yöntemi kullandıklarını da belirtti. Karul,

Fırat bölgesindeki yerleşim yerlerinde bulunan dikilitaşların insanları sembolize ettiğini düşündüklerinde, insanın yaşamın tam merkezine oturduğunu gördüklerini anlatarak, "Özellikle tapınakların merkezi içerisindeki dikilitaş insan motifinin işlenmesi, insanın merkezde olduğunu gösteriyor. Yine kabartmalarda insanın 3 boyutlu olarak betimlendiğini görüyoruz. Bunun en iyi örneği Şanlıurfa'daki Balıklıgöl'ün yanında bir inşaat sırasında açığa çıkarılan bir insan boyutundaki heykeldir." dedi.

Neolitik dönemin başında insan, hayvanlar aleminin bir parçasıyken zaman içerisinde onların üzerinde başka bir yere geldiğini vurgulayan Karul, "Bu sürecin ardından insanlar 2 bin yıl sonra tarım yapmaya başlayarak, hayvanları evcilleştiriyorlar ve bütün bu görkemli tapınakları olan, anıtsal heykelleri, dikilitaşları olan yaşam biçimi ve inancı ortadan kalkıyor. Bu dönemde yaşayan ve dünyanın farklı yerlerine göç etmiş insanlar birtakım ritüelleri yaşatmaya çalışıyor ama çekirdek bölgede tüm anıtsallık ortadan kalkıyor. Yerini tarım, hayvancılık yapan çiftçiler alıyor ve o yaşam bugüne kadar devam ediyor." ifadelerini kullandı. (İstanbul/AA)